

Anca URSA
(Universitatea de Științe Agricole
și Medicină Veterinară
Cluj-Napoca)

Viața secretă a românei ca limbă străină. Receptarea orală și scrisă în epoca lui ChatGPT

Abstract: (The Secret Life of Romanian as a Foreign Language. Oral and Written Comprehension in the Age of Chat GPT) In 2023, when the first chatbots became accessible to internet users without restrictions, the process of understanding the input in a foreign language had already undergone several significant changes in education. Among these, there was a growing dissolution of strict boundaries between listening and reading in a foreign language. After such an "analogical" shift, the subtle presence of artificial intelligence also crept into education, inevitably introducing new strategies and activities in the classroom. This study aims to investigate the methods and consequences brought about by this new dynamic in receptive language learning activities, used in the study of foreign languages. Additionally, it dedicates space to the challenges and limitations posed by Large Language Models (LLMs), particularly ChatGPT, to users, whether they be teachers or students, when these tools become frequently utilized in the teaching and learning process of Romanian as a foreign language.

Keywords: *spoken language comprehension, written language comprehension, LLms (Large Language Models), ChatGPT, RFL (Romanian as a foreign language).*

Rezumat: În 2023, când primele chatboturi au devenit accesibile utilizatorilor de internet, fără restricții, deja procesul de înțelegere a inputului într-o limbă străină suferise câteva schimbări importante în didactică. Printre acestea s-a impus și dizolvarea limitelor ferme dintre ascultare și citire într-o limbă străină. După o asemenea schimbare „analogică”, s-a insinuat și prezența subtilă în educație a inteligenței artificiale, care va impune inevitabil strategii și activități noi în sala de curs. Studiul își propune să investigheze ce modalități de lucru și ce fel de consecințe aduce dinamica nouă în activitățile didactice de receptare utilizate în studiul limbilor străine. De asemenea, acordă un spațiu dedicat provocărilor și limitelor pe care LLMs (Large Language Models), cu precădere ChatGPT, le impun utilizatorilor, profesori sau studenți, atunci când devin un instrument frecvent utilizat în procesul de predare și învățare a românei ca limbă străină.

Cuvinte-cheie: *receptare orală, receptare scrisă, LLms (Large Language Models), ChatGPT, RLS (româna ca limbă străină).*

1. Introducere

Dintre toate instrumentele care utilizează inteligența artificială (IA/AI), ChatGPT a devenit cel mai popular, în primul rând pentru că vine cu o interfață foarte prietenoasă, de tip discuție între utilizator și entitatea dispusă să relice complex la

orice provocare verbală, și apoi deoarece varianta gratuită are o serie de funcționalități care o fac ușor integrabilă în orice domeniu de activitate. Deși nu este primul generator de text, cu dimensiunile impresionabile ale celui mai recent model larg accesibil, ChatGPT-4 (175 de miliarde de parametri, în timp ce GPT-2 avea numai 1,5 miliarde), această aplicație realizată de compania Open AI este o descoperire decisivă, o pârgie spre o nouă epocă. De altfel, se clamează că, datorită inteligenței generatoare de discurs (GenAI), am ajuns la a patra revoluție industrială, 4IR sau Industry 4.0, care înseamnă avansul tehnologic rapid din secolul al XXI-lea, concentrat pe interconectivitate, automatizare, tehnologii de fabricare avansate și învățare automată (Dugošija 2024, 275).

Integrarea AI în societate, în special în educație, este inevitabilă, chiar dacă atitudinile extreme încă sunt numeroase. Apar fie forme de rezistență fermă în fața pericolelor pe care noul tip de inteligență le-ar aduce în comunicarea etică, fie de entuziasm excesiv. Sau încă avem de-a face cu o pendulare neproductivă între o perspectivă distopică și una evanghelică (Bender 2024, 161). Din experiența asimilării celorlalte tehnologii digitale, știm că există deja un tipar familiar: educatorii se opun în primă instanță, apoi forțează utilizarea, ca la final să apară un echilibru nou, care să permită un maxim profit educațional pentru destinatarii sistemului, respectiv pentru elevi și studenți (Lawrie 2023, 392).

Didactica limbilor străine nu poate omite avantajele AI, atât în activitățile educative desfășurate în cadru instituționalizat, cât și în pregătirea individuală a elevilor și a studenților. Desigur, ChatGPT este cel mai popular și mai complex dintre instrumentele digitale, dar nu e nici primul, nici singurul. O serie largă de aplicații și instrumente didactice utilizează cu succes algoritmi de inteligență artificială și se bucură de popularitate în procesul de utilizare, mai ales în uzul individual, așa cum se poate vedea în Tabelul 1.

Aplicații utile în învățare	Instrumente educaționale
Duolingo, Coursera, Babbel, ChatGPT, Roseta Stone, Busuu, Linguist, Grammarly or Google Assistant	Curipod, Eduaide.Ai, OpenAI, Quizizz, Slidesgo, Canva Magic Write, Google Translate

Tabel 1: IA în educație

Intenția studiului de față este să exploreze potențialul celui mai amplu și mai accesibil instrument IA, ChatGPT, în elaborarea unor materiale utile pentru predarea și evaluarea românei ca limbă străină (RLS). Cum face parte dintr-o serie de studii exploratorii începută anul trecut și dedicată aceleiași scop, acest studiu se va ocupa doar de o secțiune din didactica limbii române, respectiv de designul materialelor, limitat la rândul lui numai la activitatea de receptare orală și scrisă.

2. Metodă

Metoda pe care o vom folosi în paginile următoare este una calitativ-descriptivă, de observare a fenomenului ChatGPT, de experimentare și de analizare a conținuturilor pe care le poate genera atunci când este folosit de profesorii de limbi străine și de alți didacticieni, în designul materialelor de specialitate. Cum menționam în introducere, atenția noastră se concentrează aici pe analiza unor texte și a unor itemi, conținuturi generate de AI, care pot sta la baza activităților de receptare orală și scrisă, în predarea RLS. Absența metodelor statistice se explică prin faptul că studiul de față este numai o piesă de puzzle dintr-un demers de cercetare mai amplu, care vizează explorarea inserării AI în domeniul predării și evaluării limbilor străine, în special a românei. Nu există, deci, o ipoteză de lucru, însă avem două întrebări de cercetare, o premisă secundară didactică și una mai consistentă, care implică GenAI:

- A. E productiv să mai gândim ascultarea și citirea ca activități didactice separate, deloc suprapuse?
- B. Poate elabora ChatGPT texte-suport și itemi variați pentru receperea orală și scrisă, adecvate pentru o limbă mai puțin uzuală, cum e româna?

A. În cazul primei întrebări, ne raportăm mai ales la studiile longitudinale ale cercetătoarei taiwaneze Anna Chang și a echipei sale (Chang *et alii* 2009, 2014, 2019), care a demonstrat, în cazul englezei ca limbă a doua, eficiența combinării dintre ascultare și citire (CITA = citire în timpul ascultării), în comparație cu activitățile separate, NA (numai ascultare) și NC (numai citire). În cazul studenților străini, rezultatele superioare ale combinării celor două activități de receptare se pot remarca în special la studenții a căror înțelegere scrisă este superioară înțelegerii orale: îi ajută să segmenteze textul în enunțuri separate și apoi în lexeme cu sens, iar la nivelul începător, să formeze temeinic corespondența literă-sunet. În plus, se consideră că acest tip de decodare asistată impune o încărcătură cognitivă mai mică și, în consecință, le permite cursanților să se descurce mai bine cu inputul, deci să-și formeze abilități de ascultare mai eficiente. Atunci când au fost chestionați despre opțiunile lor preferate în receptare, dintr-un grup de 38 de studenți, 72% au ales CITA, 28% NC și nimeni nu a optat pentru NA (Brown *et alii* 2008, 156). Ipoteza cercetătorilor a fost că o mai mare capacitate de înțelegere, adusă de combinația activităților, a crescut confortul studenților și, odată cu el, și atitudinea pozitivă față de CITA.

O metaanaliză temeinică a subiectului, realizată de o echipă de patru cercetători (Tsuda *et alii* 2023), după investigarea a mai bine de treizeci de studii, extrage câteva concluzii utile și subliniază câștigul unei asemenea combinații, care excedează limitele simplei receptări:

- a. CITA poate îmbunătăți înțelegerea orală, înțelegerea scrisă, o rată suplimentară a achiziționării vocabularului incidental, recunoașterea ulterioară a unor lexeme, creșterea ritmului de citire și crește atitudinea pozitivă față de

învățarea limbii noi, atât în rândul adulților, cât și a cursanților mai tineri (Tsuda *et alii* 2023, 126).

- b. O medie de numai 16 minute de CITA pe săptămână a crescut semnificativ punctajul studenților care s-au prezentat la examene internaționale de competență lingvistică, cum este TOEFL (Idem, 130).
- c. Fie că vorbim de un cadru formal, instituționalizat, fie că activitatea se desfășoară ca lectură/ascultare extensivă, este recomandat ca studenții să utilizeze CITA individual, cu un audio player și cu căști, în așa fel încât să se bucure de autonomie și de ritmul personal în receptare, controlat după nevoi (Idem, 131).

B. Pentru a răspunde la cea de-a doua întrebare de cercetare, legată de generarea de texte-input pentru receptare și de itemi de încredere asociați, vom iniția câteva dialoguri cu ChatGPT, luând în considerare trei criterii esențiale:

- a. nivelul de studiu vizat în designul materialelor;
- b. tematica, respectiv lexicul asociate cu nivelul;
- c. suprapunerea tipurilor potrivite de text, ca script pentru ascultare și text-input pentru citire.

Pentru îndeplinirea acestor criterii, vom utiliza, ca instrumente de control, *Descrierea minimală a limbii române* (Platon *et alii* 2023) și *Core Inventory for General English* (North *et alii* 2010), construite pe baza celor două instrumente europene esențiale în predarea și evaluarea limbilor străine, CEFRL și CV. În tabelele de mai jos se regăsesc temele esențiale și descriptorii de receptare, la cele două niveluri pe care vom experimenta generarea automată de text. În indicațiile date lui ChatGPT, vom cere texte de tipul marcate cu caractere italice, în coerența CITA, discutate mai sus.

Nivel	Teme	Ascultare	Citire
A2	Educație	■ Pot înțelege informații și întrebări simple despre familie, oameni, casă, muncă și hobby-uri.	■ Pot înțelege texte scurte și simple care conțin vocabular familiar, inclusiv cuvinte internaționale.
	Hobby-uri și timp liber	■ Pot înțelege ce îmi spun oamenii în conversații simple, cotidiene, dacă vorbesc clar și încet și îmi oferă ajutor.	■ Pot găsi cele mai importante informații în reclame, pliante informative, pagini web, cataloage etc.
	Vacanță	■ Pot înțelege conversații scurte despre familie, hobby-uri și viața de zi cu zi, cu condiția ca oamenii să vorbească încet și clar.	■ Pot înțelege informațiile principale din știri scurte și simple și descrieri dacă știu deja ceva despre subiect. De exemplu: știri despre sport sau persoane celebre.
	Activități de relaxare	■ Pot înțelege mesaje scurte, clare și simple la aeroport, gară etc. De	
	Cumpărături		
	i		

	Muncă, profesii	exemplu: „Trenul către Londra pleacă la 4:30”. ■ Pot înțelege informațiile principale din anunțuri dacă oamenii vorbesc foarte clar. De exemplu: meteo.	■ Pot înțelege mesaje scurte și simple de la prieteni. De exemplu: e-mailuri, conversații pe web, cărți poștale sau scrisori scurte.
B2	Arte Cărți și literatură Educație Film Media Știri, stil de viață, activități diverse	■ Pot înțelege ideile principale ale unui discurs complex pe teme concrete și abstracte, prezentat într-un dialect standard, inclusiv discuții tehnice din domeniul meu de specializare. ■ Pot înțelege în detaliu ceea ce mi se spune în limbajul standard vorbit. ■ Pot, cu oarecare efort, să prind mare parte din ceea ce se spune în jurul meu, dar mi se poate părea greu să înțeleg o discuție între mai mulți vorbitori care nu își modifică limbajul în niciun fel. ■ Pot urmări programe TV și majoritatea filmelor în dialect standard. ■ Pot înțelege știri TV, actualități, documentare, interviuri, emisiuni de discuții etc.	■ Pot citi, cu un grad mare de independență, folosind dicționare și alte surse de referință selective atunci când este necesar. ■ Pot înțelege articole, rapoarte și recenzii în care autorii își exprimă puncte de vedere specifice (de exemplu, comentarii politice, critici ale expozițiilor, filmelor etc.). ■ Pot înțelege rapid conținutul și semnificația știrilor, articolelor și rapoartelor pe teme legate de interesele mele sau de profesia mea și pot decide dacă merită o lectură mai atentă. ■ Pot înțelege esența din scrisori formale și informale, legată de interesele mele personale și profesionale, utilizând rar un dicționar.

Tabel 2: Extras *passim* – Receptare A2, B2. Core Inventory

Nivel	Teme	Ascultare	Citire
-------	------	-----------	--------

A2	Viață cotidiană Vacanțe și timp liber Profesii Cumpărături Casa și familia Mediul natural	▪ dialoguri simple ▪ texte informative și publicitare scurte și simple (promoții, evenimente, recoman-dări, indicații) ▪ descrieri simple de persoane/locuri/ evenimente ▪ texte narative scurte și simple ▪ anunțuri scurte și simple ▪ mesaje pe robotul telefonic	informale ▪ descrieri scurte și simple (persoane, evenimente) ▪ texte publicitare simple ▪ texte informative simple ▪ scrisori personale simple ▪ mesaje personale sau oficiale scurte și simple ▪ anunțuri scurte și simple
B2	Viață cotidiană Vacanțe și timp liber Profesii Cumpărături Casa și familia Mediul natural	▪ texte informative (documentare) ▪ texte narative ▪ prezentări, discuții și dezbateri pe teme de interes general ▪ mesaje complexe ▪ anunțuri ▪ interviuri pe teme variate ▪ știri detaliate ▪ reclame detaliate ▪ audio-ghiduri	▪ texte argumentative ▪ texte informative ▪ texte narative ▪ ghiduri ▪ corespondență formală (scrisoare comercială, cerere, reclamație etc.) ▪ documente oficiale ▪ articole de ziar și revistă ▪ recenzii ▪ biografii și autobiografii ▪ anecdote ▪

Tabel 3: Extras – Receptare A2, B2. Descrierea minimală a limbii române (2023, p. 50 și 94)

Cum se vede în tabelele anterioare, între înțelegerea orală și scrisă sunt relativ puține diferențe la nivel tematic, cognitiv (Tabel 2) și ca tipuri de texte (Tabel 3). Înainte de a începe subcapitolul următor, cel al rezultatelor generate de AI, subliniem încă o dată că ne interesează crearea unor materiale cât se poate de autentice, care să răspundă nevoilor de comunicare ale studenților, dincolo de convenția didactică, și care să-i motiveze să-și dezvolte abilitatea de înțelegere a unui text ascultat sau citit și să reflecte uzul limbii în viața reală (Betaubun *et alii* 2023, 63).

3. Rezultate

Există o serie de motive pentru care ChatGPT poate deveni un bun asistent pentru profesorul de RLS, în special în elaborarea materialelor utile în predare. Autorii unor asemenea materiale au nevoie de o instruire specializată pentru fiecare componentă a activității. În receptare, de pildă, e nevoie de:

- a. abilități educate pentru alegerea textului-input sau pentru crearea lui;
- b. utilizare (semi)profesionistă a mijloacelor de înregistrare, pentru crearea materialelor audio sau multimodale;
- c. capacitatea de a dezvolta sarcini și itemi corecți;
- d. sprijinul și autorefecția critică, pentru verificarea validității și a obiectivității cerințelor (Aryadoust *et alii* 2024, 2).

Cu atât mai mult, dacă un asistent digital se dovedește de încredere, o bună parte din dificultățile inerente ale didacticianului RLS dispar.

Din rațiuni de spațiu și de context, nu-l vom provoca pe ChatGPT să genereze material de lucru pentru activitățile de receptare RLS decât pentru două dintre nivelurile de competență comunicativă. Compararea între A2 și B2 sperăm să se dovedească suficient de relevantă, atât pentru input, cât și pentru itemii de înțelegere. Am optat pentru aceste niveluri și nu pentru altele din serie, întrucât sunt pertinente pentru studenții proprii și au scale complete și complexe de descriptori, în așa fel încât să ne fie mai ușor să decidem dacă rezultatul generat de IA se încadrează sau nu în parametrii așteptați.

a) Generarea textului input la nivelurile A2 și B2

Într-o primă sesiune de lucru, i-am cerut lui ChatGPT să genereze un text input, potrivit pentru ascultare și pentru citire, pe o temă identificabilă în ambele documente descriptive invocate în subcapitolul anterior, respectiv „arta și tinerii”. Am prezentat un minim context de lucru în indicație: „Salut, ChatGPT. Sunt profesoară de limba română pentru străini și am nevoie de un text-suport care să fie util la curs, și pentru ascultare și pentru citire. Te rog să alcătuiești un text interesant, de 200 de cuvinte, la nivelul A2, cu subiectul *Arta și tinerii de azi*”. Am obținut un text narativ încadrabil în nivelul cerut, dar, altfel, destul de fastidios și lipsit de autenticitate, cum se poate vedea mai jos:

„Salut! Iată un text-suport de 200 de cuvinte despre *Arta și tinerii de azi*, potrivit pentru nivelul A2:

Arta și tinerii de azi

Tinerii de azi sunt foarte interesați de artă. Mulți tineri merg la muzee, galerii de artă și expoziții. Ei iubesc să vadă picturi, sculpturi și fotografii. Arta îi ajută pe tineri să înțeleagă lumea și să exprime sentimentele lor.

În școli, tinerii învață despre marii artiști, ca Leonardo da Vinci și Vincent van Gogh. De asemenea, ei participă la cursuri de desen, pictură și muzică. Mulți tineri cântă la instrumente, cum ar fi pianul sau chitara. Unii scriu poezii sau piese de teatru. Internetul este un loc unde tinerii descoperă artă nouă. Ei urmăresc

videoclipuri pe YouTube sau Instagram și învață de la artiști din toată lumea. Tinerii creează și ei artă digitală. De exemplu, fac desene pe tabletă sau editează fotografii pe calculator.

Arta este importantă pentru tinerii de azi pentru că le oferă o modalitate de a comunica. Ei pot să împărtășească idei și emoții cu prietenii și familia. Arta îi ajută să fie creativi și să aibă încredere în ei înșiși.

În concluzie, tinerii de azi iubesc arta și o folosesc pentru a se exprima și pentru a se conecta cu ceilalți.

Sper că acest text îți va fi de folos la cursurile tale!” (ChatGPT).

Fiindcă este un punct de pornire bun pentru un text de ascultat/de citit, am revenit cu câteva indicații succesive, care să-l facă mai interesant. Acestea au fost: „Aș vrea să fie un text mai atractiv, concentrat pe un singur eveniment. De exemplu, o expoziție interactivă.”, „E mai bine, mulțumesc. Poți insera și un incident?”, „Acum te rog să schimbi puțin finalul incidentului: vopsea de pe podea să se transforme în operă de artă.”. La final am mai „periat” textul de mici erori:

„Te rog să introduci câteva corecturi, ca să avem un text corect și un ton mai puțin formal.

- la Muzeul de Artă modernă din Cluj-Napoca;
- în loc de „a fost foarte populară...participe” scrie „a atras neașteptat de mulți tineri”;
- „de culori vibrante, cu lucrări de Victor Brauner și de Adrian Ghenie, doi artiști români foarte bine cotați internațional.”;
- în loc de „A fost foarte distractiv” scrie „filmele tinerilor au rulat apoi spontan pe un perete gigantic.”;
- „să își exprime gândurile” este o sintagmă prea dificilă pentru nivelul A2. Scrie „să noteze ideile și sentimentele proprii”;
- în loc de „să curățe”, trebuie „să curețe”; din ultimul paragraf, păstrează numai primele două enunțuri; primul enunț va fi „Pentru că expoziția a fost un succes, organizatorii au anunțat că durata ei va fi mai lungă decât în proiectul inițial.”

După ajustări, am ajuns la rezultatul desfășurat mai jos:

„Expoziția interactivă de artă pentru tineri

Sâmbăta trecută, la Muzeul de Artă Modernă din Cluj-Napoca, a avut loc o expoziție interactivă pentru tineri. Expoziția s-a numit „Arta și emoțiile” și a atras neașteptat de mulți tineri. La această expoziție, ei nu numai au privit operele de artă, ci au și creat propriile lucrări.

În prima sală, au fost picturi mari, pline de culori vibrante, cu lucrări de Victor Brauner și de Adrian Ghenie, doi artiști români foarte bine cotați internațional. Fiecare vizitator a primit o pensulă și culori pentru a adăuga ceva la pictura colectivă. A fost un loc plin de energie și creativitate. În al doilea spațiu, tinerii au încercat arta digitală. Au folosit tablete și programe speciale pentru a desena și a edita imagini. Filmele tinerilor au rulat apoi spontan pe un perete gigantic. În a treia sală, tinerii au

scris poezii și mesaje pe pereți. Aici, fiecare putea să noteze ideile și sentimentele proprii. La final, toți au citit cu voce tare ce au scris. Atmosfera a fost foarte emoționantă.

Un incident neașteptat a avut loc când cineva a vărsat din greșeală o cutie cu vopsea pe podea. Organizatorii au intervenit rapid, dar în loc să curețe vopseaua, au decis să o transforme într-o operă de artă. Cu ajutorul tinerilor, vopseaua vărsată a fost întinsă și modelată într-un tablou abstract impresionant. Toată lumea a fost încântată de rezultat și a aplaudat ideea creativă.

Pentru că expoziția a fost un succes, organizatorii au anunțat că durata ei va fi mai lungă decât au prevăzut în proiectul inițial.” (ChatGPT).

Ca să vedem dacă ChatGPT poate urca un text la un nivel superior, am păstrat inputul anterior și i-am cerut să-l îmbogățească în așa fel încât să se poată încadra în nivelul B2, din punctul de vedere al funcțiilor lingvistice, al lexicului, gramaticii și sintaxei. Reproducem rezultatul, obținut după câteva încercări, cu ajustări similare celor de mai sus:

„Expoziția Interactivă de artă pentru tineri

Într-o sâmbătă recentă, la prestigiosul Muzeu de Artă Modernă din Cluj-Napoca, a avut loc o expoziție deosebită dedicată tinerilor sub titulatura „Arta și emoțiile”. Evenimentul a captivat un număr remarcabil de tineri entuziaști ai artei.

Expoziția nu s-a rezumat doar la contemplarea operelor de artă, ci și la implicarea directă a participanților în procesul creativ. În primul salon, vizitatorii au fost întâmpinați de opere de mari dimensiuni, caracterizate prin cromatică vibrantă și semnate de artiști români consacrați pe plan internațional, precum Victor Brauner și Adrian Ghenie. Fiecare dintre aceștia a primit un set de instrumente artistice, contribuind astfel la o lucrare colectivă ce a transformat încăperea într-un centru efervescent de energie și inspirație. În a doua încăpere, atenția s-a îndreptat către arta digitală. Participanții au avut privilegiul de a experimenta cu tablete și software specializat pentru crearea și editarea de imagini. Într-un mod spontan și captivant, producțiile lor au fost proiectate pe un perete imens, captivând atenția tuturor celor prezenți. A treia sală a fost destinată exprimării poetice și scrierii de mesaje. Pe pereții sălii, tinerii și-au imprimat ideile și emoțiile personale într-un mod profund. În final, aceștia au împărtășit cu voce tare creațiile lor, contribuind la o atmosferă încărcată de intensitate și reflecție.

Evenimentul a fost marcat și de un incident neașteptat: un tânăr a vărsat accidental o cutie de vopsea pe podea. În loc să fie considerat un impediment, organizatorii au văzut o oportunitate artistică în acest eveniment neplăcut. Cu participarea entuziastă a tinerilor prezenți, vopseaua a fost transformată într-o compoziție abstractă remarcabilă, atrăgând admirația tuturor celor prezenți și consolidând spiritul creativ al evenimentului.

Datorită entuziasmului și participării active, expoziția a depășit toate așteptările, determinând organizatorii să prelungească perioada de desfășurare inițial planificată.” (ChatGPT).

b) Generarea exercițiilor de receptare pe textele de A2 și B2

Orice proces de receptare lingvistică presupune exerciții și activități care să dea repere clare de conținut studenților și să permită verificarea comprehensiunii inputului de către profesor. Prin urmare, pornind de la variantele finale ale textelor obținute anterior, i-am adresat lui ChatGPT câteva cerințe de alcătuire a unor itemi pe fiecare nivel. Pentru A2, am lansat următorul îndemn: „Am nevoie de un exercițiu de înțelegere a textului. Te rog să creezi șase itemi, care să combine înțelegerea globală cu înțelegerea punctuală, de tipul „completați spațiile libere din frazele următoare cu un cuvânt”. Iar răspunsul prompt s-a concretizat într-un exercițiu lacunar:

„Desigur! Iată un exercițiu de înțelegere a textului cu șase itemi:

„*Exercițiu de înțelegere a textului*

Completați spațiile libere din frazele următoare cu un cuvânt potrivit:

Expoziția interactivă pentru tineri a avut loc la Muzeul de Artă Modernă din _____.

În prima sală, tinerii au adăugat ceva la pictura _____, folosind pensule și culori.

În a doua sală, tinerii au folosit tablete și programe speciale pentru a desena și a edita _____.

În a treia sală, tinerii au scris poezii și mesaje pe _____.

Un tânăr a vărsat din greșeală o cutie cu _____ pe podea, iar organizatorii au transformat-o într-o operă de artă.

Pentru că expoziția a fost un succes, organizatorii au anunțat că durata ei va fi mai _____ decât în proiectul inițial.

Sper că acest exercițiu îți va fi de ajutor pentru cursurile tale!” (ChatGPT).

Ca și în cazul textelor generate, exercițiile au avut nevoie de câteva ajustări succesive, pentru a câștiga în corectitudine și validitate:

„Te rog să realcătuiești itemii. Nu uita că și exercițiul de înțelegere trebuie să respecte nivelul A2. Nu folosim verbe la gerunziu, de pildă. Mai important, este esențial să ții cont de aceste reguli de alcătuire a itemilor:

*Cel puțin un item trebuie să verifice înțelegerea globală.

*Itemii trebuie să parafrazeze, să nu utilizeze aceleași cuvinte.

*Soluțiile se identifică în text, nu în cunoștințele personale.

*Se folosesc distractori: doi parțial corecți, unul exterior textului.

*Se respectă cronologia conținutului și se alcătuiesc itemi pentru (aproape) toate paragrafele.”.

Iar noua formă s-a derulat astfel:

„Completați spațiile libere din frazele următoare cu un cuvânt potrivit:

1. Expoziția interactivă pentru tineri a avut loc la Muzeul de Artă Modernă din _____.
2. În prima sală, tinerii au contribuit la o pictură mare și plină de _____.

3. În sala dedicată artei digitale, tinerii au desenat și au editat _____ pe tablete.
4. În a treia sală, tinerii și-au scris ideile și _____ pe pereți.
5. Când un tânăr a vărsat vopsea pe podea, organizatorii au transformat totul într-un tablou _____.
6. Pentru că expoziția a avut succes, organizatorii au decis să o prelungească mai _____ decât era planificat inițial.” (ChatGPT).

În cazul exercițiului conceput pentru inputul de nivel B2, prezentăm doar rezultatul final generat, după ajustările implicite:

„Completează spațiile libere cu expresii adecvate, pornind de la informațiile din text:

1. Expoziția interactivă pentru tineri, organizată recent la Muzeul de Artă Modernă din Cluj-Napoca, s-a intitulat „Arta și emoțiile”, atrăgând o participare semnificativă din partea _____.
2. În prima sală a expoziției, operele de artă erau dominate de o paletă de culori vibrante și erau semnate de artiști de renume precum Victor Brauner și Adrian Ghenie, ambele fiind personalități _____.
3. Tinerii prezenți în a doua sală au explorat arta digitală utilizând _____ și _____ pentru a crea opere contemporane.
4. În a treia sală, participanții au fost încurajați să își exprime _____ și _____ prin intermediul poeziilor și mesajelor scrise direct pe pereți.
5. Incidentul care a avut loc la expoziție a fost transformarea unei vărsături accidentale de vopsea pe podea într-o _____ colectivă și spontană.
6. Organizatorii au hotărât să prelungească durata expoziției datorită _____ și _____ a publicului.” (ChatGPT).
- 7.

Înainte de a analiza rezultatele obținute, trebuie să menționăm că, din rațiuni de spațiu, nu am redat aici toate etapele sesiunii de discuții cu ChatGPT, însă conversația integrală poate fi regăsită la această adresă electronică: <https://chatgpt.com/share/fb701dab-4249-4804-a756-f88b9fa78845>. Pentru că este un link care partajează direct un conținut, recomandăm deschiderea lui tot prin platforma OpenAI.

4. Discuții. Limite

În experimentele de mai sus, ca să ajungem la un rezultat mulțumitor cu textele-input generate, a fost nevoie să aplicăm ceea ce Zheng *et alii* numesc metoda cerințelor cu indicii progresive (*progressive-hint prompting*). Ea implică interacțiuni cu ChatGPT4, în care utilizăm replicile anterioare ca indiciu pentru un output mai bun, mai adaptat pe nivelul dorit (Zheng *et alii* 2023, 2).

Aryadoust *et alii* au mers mai departe cu investigarea calității outputului furnizat, confirmându-i acuratețea: au analizat trăsăturile lexico-gramaticale ale scriptului cu ajutorul lui Coh_Metrix, un instrument web care analizează un discurs ca să-i poată determina coerența și complexitatea. Mai precis, include 86 de trăsături încadrate în 11 categorii, de pildă complexitate și diversitate lexicală, complexitatea sintactică,

indicatori de coeziune și parametri de lectură (Aryadoust *et alii* 2024, 5). Concluzia echipei lui Aryadoust a fost că ChatGPT este un asistent de încredere atunci când produce text-input pentru receptare, respectând varietatea și dificultatea fiecărui nivel lingvistic. Dar itemii generați au fost adesea prea lungi și au expus suprapuneri semantice în opțiuni (Aryadoust *et alii* 2024, 1)

Foarte important, itemii generați de aplicație au avut nevoie de ajustări progresive pentru a deveni valizi și eficienți. Cele șase reguli concepute de Aryadoust *et alii* au fost foarte utile și rămân un filtru necesar pentru interacțiunile similare din viitor cu GenAI (Fig. 1).

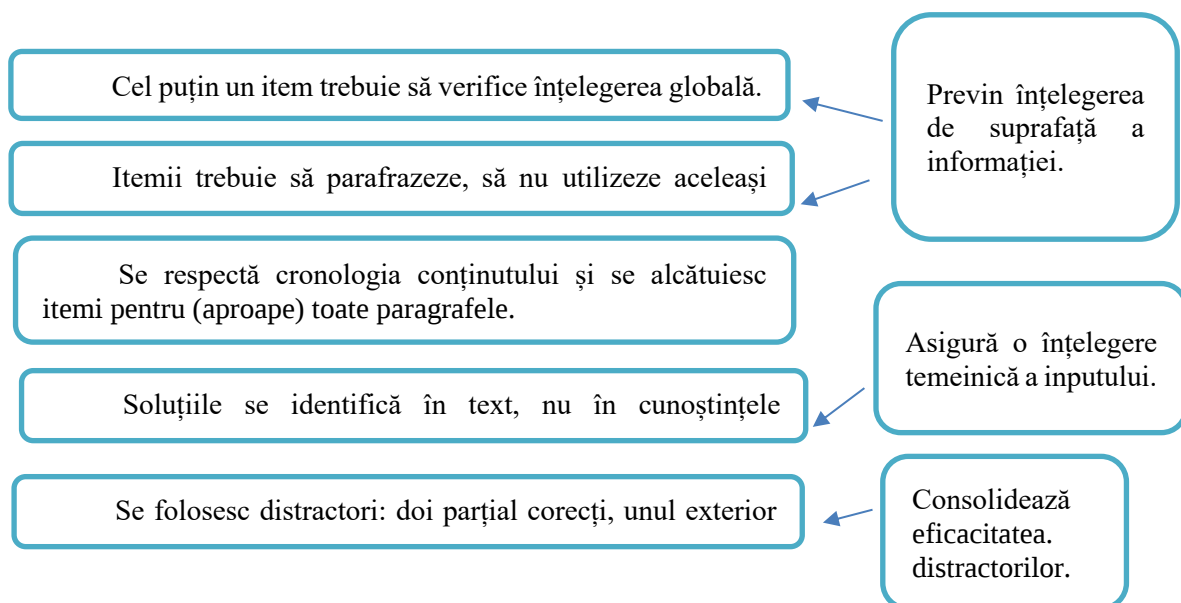

Fig. 1: Componente utile în conceperea itemilor de alegere multiplă (adaptare după Aryadoust *et alii* 2024, 5)

Așa cum s-a putut vedea, GenAI îi poate servi profesorului pentru a crea structura de rezistență a unor activități de receptare, o ciornă mai mult decât un rezultat finit, pentru care va fi absolută nevoie de editare și ajustare, ca să se obțină un rezultat finit aplicabil (Bender 2024, 168). Deci nevoia de a fi articulat și de a cunoaște parametri produsului final rămân abilități indispensabile. Chiar și așa, reducerea activităților cronofage și varietatea pe care o oferă chatbotul sunt foarte utile. Această *co-compoziție* reprezintă o formă de literație digitală, de care oamenii nu se vor mai putea dispensa în viitorul apropiat.

Sam Altman, CEO-ul de la OpenAI, a afirmat că: „Ceea ce va conta va fi calitatea ideilor și înțelegerea a ceea ce dorești să obții.” (https://www.youtube.com/shorts/Wn_SMqIFyp8). Este o idee esențială atât pentru didacticienii care încorporează AI

în munca lor de design al materialelor, cât și pentru abilitățile cu care ar trebui să-și înarmeze studenții în educația implicită a literației digitale: respectiv gândirea critică, abilitățile de articulare a ideilor și rezistența la dezinformare și la raționamente false (Bender 2023, 361). Parafrazând celebra expresie latină *errare humanum est*, ajungem la extrapolarea inevitabilă *errare technicum est*. Ali Borji expune chiar un inventar exhaustiv al erorilor chatbotului, încadrându-le în categorii distincte de tip rațional, logic, matematic, factual, de natură nonetică și discriminatoare, de neînțelegere a ideilor spirituale sau amuzante, de cod, de structură sintactică și semantică, de autorefecție (Borji 2023). Pentru a explica seria de erori, trebuie să fim conștienți că ChatGPT nu înțelege ceea ce scrie sau produce: doar face predicții despre cum ar trebui utilizate cuvintele într-un context, pe baza setului de date uriaș pe care-l poate accesa, date care reprezintă conținut produs anterior de mintea umană, de realitate. Prin urmare, sunt cazuri în care AI halucinează, când elaborează conținut nerelevant pentru inputul primit, furnizând un output creativ, dar nerealist sau chiar lipsit de sens (Dziri *et alii* 2022, 1). Halucinațiile respective sunt uneori identificate drept informație legitimă, în loc de text probabil, generat statistic, plauzibil, dar care eșuează în confruntarea cu realitatea (Bender 2024, 164). Nu este o veste bună pentru studenții care contează pe ajutorul aplicației AI cu intenții de plagiat.

De altfel, teama de plagiat a educatorilor reprezintă o altă limită în inserarea didactică a ChatGPT, dar există strategii de a-l preveni, chiar acolo unde este vorba de teme creative: le putem cere studenților să răspundă la sarcini sub supraveghere, le putem da teme care necesită un grad înalt de gândire critică (Bender 2024, 164), le pretindem informații sau judecăți despre secvențe video pe care chatbotul nu le poate încă accesa (Ghafari 2023, 78).

5. Concluzii

Un prim rezultat al cercetării de față a adus argumente pentru ideea tot mai prezentă în didactica actuală conform căreia receptarea orală și scrisă nu reprezintă activități concurente sau succesive, ci pot să fie simultane și să se sprijine reciproc. Apoi am subliniat că, la fel ca orice tehnologie, ChatGPT nu e bun sau rău în sine, ci devine astfel în funcție de modul în care este utilizat. În designul materialelor, poate fi un ajutor de încredere, care substituie activități cronofage, chiar dacă e nevoie de ajustări succesive sau, cu un termen validat deja, se dovedește esențială așa-numita metodă a cerințelor cu indicii progresive. Sau, în termenii chatbotului explorat, „în ciuda eforturilor de a crea sisteme perfecte, erorile sunt parte integrantă a dezvoltării și utilizării tehnologiei, reflectând natura imperfectă a procesului tehnologic.” (output ChatGPT 12 iunie 2024). Așadar, deși ajutorul lui este foarte util, mai ales în activitățile didactice cronofage, în elaborarea materialelor, în cazul profesorilor, sau a răspunsurilor, în cazul elevilor, outputul lui ChatGPT nu reprezintă conținut relevant fără înțelegerea profundă a subiectului de către persoana reală din fața ecranului, care generează întrebările. Inteligența umană rămâne la panoul de comandă, deocamdată.

Listă de abrevieri

AI/IA = Inteligență artificială
 CECRL = Cadrul European Comun de Referință pentru Limbi
 CV = Companion Volume
 CITA = Citire în timpul ascultării
 NA = Numai ascultare
 NC = Numai citire
 RLS = Româna ca limbă străină

Referințe bibliografice

Instrumente utile:

- Council of Europe. 2001. *Common European Framework Of References For Languages: Learning, Teaching, Assessment* (CECRL), online: <https://rm.coe.int/16802fc1bf>, ultima accesare la 21.05.2024.
- Council of Europe. 2018. *Companion Volume With New Descriptors* (CV), online: <https://rm.coe.int/cefr-companion-volume-with-new-descriptors-2018/1680787989>, ultima accesare la 21.05.2024.
- North, B., Ortega, A., Sheehan, S. 2010. *Eaquals core inventory for general english*. British Council, online: https://www.eaquals.org/wp-content/uploads/EAQUALS_British_Council_Core_Curriculum_April2011.pdf, ultima accesare la 4.07.2024.
- Platon, E., Sonea, I., Vasiu, L., Vilcu, D. 2023. *Descrierea minimală a limbii române. A1, A2, B1, B2*, Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană.

Studii:

- Aryadoust, V., Azrifah, Z., Yichen, J. 2024. *Investigating the affordances of OpenAI's large language model in developing listening assessments*, in „Computers and Education: Artificial Intelligence”, no 6: 100204, online: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2666920X2400055?via%3Dihub>, ultima accesare la 4.07.2024.
- Bender, Samuel Marshall. 2023. *Coexistence and Creativity: Screen Media Education in the Age of Artificial Intelligence Content Generators*, in „Media Practice & Education”, nr. 24 (4), p. 351–366.
- Bender, Samuel Marshall. 2024. *Awareness of Artificial Intelligence as an Essential Digital Literacy: ChatGPT and Gen-AI in the Classroom*, in „Changing English”, no. 31(2), p. 161-174.
- Betaubun, M., Desy E., Rokhmah L., Budiasto, J. 2023. *Personalized Pathways to Proficiency: Exploring the Synergy of Adaptive Learning and Artificial Intelligence in English Language Learning*, in „Technium Social Sciences Journal”, Vol 17, p. 63-66, online: <https://techniumscience.com/index.php/technium/article/view/10047>, ultima accesare la 4.07.2024.
- Borji, Ali. 2023. *A categorical archive of chatgpt failures*, în arXiv preprint arXiv:2302.03494, online: <https://arxiv.org/abs/2302.03494>, ultima accesare la 4.07.2024.
- Brown, R., Waring, R., & Donkaewbua, S. 2008. *Incidental vocabulary acquisition from reading, reading-while-listening, and listening to stories*, in „Reading in a Foreign Language”, Vol. 20(2), p. 136–163, online: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ815119.pdf>, ultima accesare la 12.06.2024.
- Chang, A. C.-S. 2009. *Gains to L2 listeners from reading while listening vs. listening only in comprehending short stories*, in „System”, Vol. 37(4), p. 652–663.
- Chang, A. C.-S., Millett, S. 2014. *The Effect of extensive listening on developing L2 listening fluency: Some hard evidence*, in „ELT Journal”, Vol. 68(1), p. 31–40.
- Chang, A. C.-S., Millett, S., & Renandya, W. A. 2019. *Developing listening fluency through supported extensive listening practice*, in „RELC Journal”, 50(3), p. 422–438.
- Dugošija, Tatjana. 2024. *Benefits and challenges of artificial intelligence in English language teaching*, in „Knowledge-International Journal”, 62(2), p. 275-280.

- Dziri, N., Milton, S., Yu M., Zaiane O., Reddy S. 2022. *On the Origin of Hallucinations in Conversational Models*, in arXiv [cs.CL] arXiv, online: <http://arxiv.org/abs/2204.07931>, ultima accesare la 12.06.2024.
- Ghafar, Zanyar Nathir. 2023. *ChatGPT. A New Tool to Improve Teaching and Evaluation of Second and Foreign Languages A Review of ChatGPT: The Future of Education*, in „Int. J. Appl. Res. Sustain. Sci 1”, p. 73-86.
- Han, Jieun et alii 2023. *RECIPE: How to integrate ChatGPT into EFL writing education*, in „Proceedings of the Tenth ACM Conference on Learning Scale”, p. 416-420.
- Lawrie, Gwendolyn. 2023. *Establishing a Delicate Balance in the Relationship Between Artificial Intelligence and Authentic Assessment in Student Learning*, in „Chemical Education Research and Practice”, Vol. 24 (2), p. 392–393.
- Tsuda, K., Muramatsu, N., Renandya, W. A., Jacobs, G. M. 2023. *Combining extensive reading while listening (ERWL) with cooperative learning* in „JOALL (Journal of Applied Linguistics and Literature)”, 8(1), p. 125-145.
- Zheng, C., Liu, Z., Xie, E., Li, Z., & Li, Y. 2023. *Progressive-hint prompting improves reasoning in large language models*,online: arXiv <http://arxiv.org/abs/2304.09797>, ultima accesare la 4.07.2024.